

PIRMA DALIS

TREMTIS

PIRMAS SKYRIUS

ROŽNUVO APYLINKĖS, 1391 METŲ KOVAS

*R*atų girgždėjimas kėlė Amalijai galvos skausmą.

Kelionė, lėtinama daugumą kelių dengiančio purvo, atrodė begalinė. Ratai grimzdo jame iki ašių ir reikėjo kelių samdinių pagalbos juos iš ten vis ištraukti. Arkliai patys nepajėgdavo.

Amalija prispaudė prie galvos pirštinėtas rankas, bet tai nesuteikė didelio palengvėjimo. Skausmas ir toliau pulsavo smilkiniuose. Nuotaika nuo išvykimo iš Krokuvos tebebuvo niūri, kaip ir kovo oras. Ji ne taip įsivaizdavo kelionę į savo vyro pilį. Tiesa, nesvajojo apie karališką karietą ar puošnią lektiką, jau nebuvo tokia naivi, bet drobine būda dengto, iki kraštų prikrauto pirklio vežimo vaizdas ją nemaloniai nustebino. Pirmą akimirką net pamanė, kad tai kokio tiekėjo vežimas, tačiau kai Zbignevas mandagiai, bet ryžtingai liepė jai ropštis ant viršaus, suvokė nemalonią tiesą. Abejonės dingo, tarp ryšulių pamačius savo daiktus. Išvydo ir puošnų, raižytą medinį knygų stovą, kurį jai padovanojo Jadvyga, kad galėtų skaityti ant jo padėjusi knygą, kaip anksčiau tai darydavo Vavelyje.

Taip, ji, dar neseniai buvusi karalienės dvariškė, o dabar turtingo Rožnuvo pono žmona, turėjo keliauti paprastu, beveik čigonišku vežimu.

– Kuklumas ir taupus gyvenimo būdas yra mano giminės devizas, – pabrėžė Zbignevas, jiems pirmą kartą susitikus Vavelyje. – Išlaidumas yra nuodėmė.

Tai buvo ne tuščias pasigyrimas. Nors jos vyras nešykštėjo pinigų grynaveisliams arkliams, medžiokliniams šunims, sakalams ir specialiai iš Burgundijos atgabunamiems šarvams, buvo stebėtinai taupus išlaidoms, kurios nesisiejo su jo aistra kariauti ir medžioti.

Tai yra visiems kitiems dalykams.

„Visada galėjai pataikyti dar blogiau“, – kartojo jai kitos merginos, bet šiuose paguodos žodžiuose slypėjo užuojauta. Žinoma, galėjo pataikyti blogiau. Mildą beveik išvijo į gatvę. Ji turėjo tapti pilies ponija – apie tokią ateitį svajoto visos dvariškės. Tačiau savo santuoką Amalija vertino kaip savotišką tremtį.

Net ir Jadvyga, regis, gailėjo jos. Atsisveikindama Vavelyje vengė jaunos ištekančios draugės žvilgsnio. Tiesa, ji nusileido į kiemą palydėti jos iki vartų, bet gal nuolat juto nuo Amalijos sklindantį liūdesį ir nuoskaudą. Gal peikė save, kad nesugebėjo apginti jos nuo kraujo ištroškusių medikų ir klero atstovų. Vienintelis dalykas, ką jai pavyko padaryti dėl vaikystės draugės, buvo naudingas ištekinimas. Visgi tai geriau negu kalėjimas ir gėdingas pavarymas. Apgynė savo mylimas dvariškes, savo karališkąsias lelijas, kiek galėjo ir kiek leido jos pozicija.

– Amalija, – pasakė tyliai prieidama ištiesusi rankas, kai toji jau buvo pasiruošusi kelionėn ir laukė vilkėdama

elegantišką žalią apsiaustą su kailine apykakle ir mūvėdama sabalų kepurę.

Ji aiškiai nenorėjo atsisveikinti šaltai, pagal etiketą, kaip su kažkuo svetimu. Amalija buvo dalis jos laimingos vaikystės, ištikima bičiulė ir patikėtinė. Taip pat neabejotinai suvokė, kad ši situacija atsilies ir jai. Liks viena, apsupta žmonių, su kuriais jos nejungė jokie širdingi ryšiai. Kurie ją šnipinėjo, apkalbinėjo, kartu apsimesdami, kad yra pasiaukojantys ir draugiški.

– Amalija, – pakartojo karalienė, glausdama merginą prie savęs, – pažadėk man, kad būsi laiminga. Ir siųsk žinias apie save. Noriu žinoti viską, kas bus susiję su tavimi. O jeigu tau ko reikėtų, atminti, kad niekada nesiliausiu būti tavo draugė.

Amalija įsikniaubė į minkštą karalienės apsiaustą, sunkiai tramdydama ašaras.

– Atminsiu, – išlemeno per suspaustą gerklę. – Lik sveika, Hedviga. Ir tu, šviesiausioji valdovė, būk laiminga.

Kol išvažiavo, Jadvyga dar patikino ją, jog neleis, kad Milda būtų nuskriausta, o Šymeką išsiųs studijuoti į Italiją. Norėjo, kad grįžęs vaikiną atliktų svarbų vaidmenį įgyvendinant jos planą prikelti Krokuvos akademiją.

Tačiau tai negalėjo išsklaidyti visų Amalijos nuogastavimų ir rūpesčių. Vežimui išriedėjus už Vavelio vartų, stengėsi neatsigręžti. Sargybiniai atidavė jai pagarbą, kaip prieš kelias savaites Mildai, ir vežimas dardėdamas akmeniniu grindiniu nuriedėjo žemyn, į miestą.

Amalija pažvelgė į Kazimiero pusę, kur rado savo vietą Milda, apsigyvenusi pas skalbėją ir pradėjusi su ja dirbti. Kartą, dar prieš savo sutuoktuves, aplankė ją vildamasi, kad draugė galės jose dalyvauti. Deja, abiem joms išvykus už

Vavelio mūrų, buvo uždrausta į pilį sugrįžti bent akimirkai. Galėjo ten patekti tik pagal aiškų karalienės ar jos sutuoktinio nurodymą, o to kol kas negalėjo tikėtis. Suspausta širdimi žvelgė į vargas sąlygas, kokiose atsidūrė jos draugė, į jos jau paraudusias nuo skalbimo rankas ir sieloje prisiekė sau, kad padarys viską, jog apvalytų ją ir save nuo nepagrįstų įtarimų. Abi pažadėjo viena kitai tarpusavio pagalbą ir seserišką meilę visiems laikams. Milda irgi siekė atskleisti tiesą apie tėvo Alberto mirtį, o likusi mieste turėjo daugiau galimybių tęsti tyrimą. Savo ruožtu Amalija vylėsi, kad būsima-sis vyras pagelbės jai tai atlikti.

Atrodė, kad jis rūstus, bet teisingas žmogus.

* * *

Pirmas įspūdis nebuvo blogas.

Tą spalio rytą, nesibaigiančiais pilies laiptais nusileidusi žemyn, pamatė jį seklyčioje, besikalbantį su Jadvyga. Jis priklaupė ant vieno kelio, nuleido galvą be šalmo, kurį laikė po pažastimi. Kai šiek tiek ją kilstelejo, norėdamas pažvelgti į įeinančią Amaliją, ji pastebėjo, kad riteris Zbignevas ne tik gana malonios išvaizdos, bet ir atrodo rimtas ir orus žmogus.

Ji galėjo atsikvėpti su palengvėjimu. Priešingai, negu teigė kiti, jos būsima-sis sutuoktinis nebuvo šlykštus senis – buvo išvaizdus vyras. Jo šviesūs, rudoko atspalvio plaukai minkštomis bangomis juosė išraiškingą veidą su tvirtu, ryžtingu smakru ir krito ant pečių. Mėlynos, labai šviesios akys žvelgė į ją su rimtimi ir kažkokiu neaiškiu liūdesiu.

– Prieik arčiau, Amalija, – liepė Jadvyga, tuo pat metu duodama ženklą riteriui, kad pakiltų nuo kelio. – Pristatau

tau poną Zbignevą, Boleslovo sūnų, karaliaus Vladislovo riterį ir tavo būsimąjį sutuoktinį.

Vyriškis nežymiai susiraukė, gal buvo nepratęs, kad jį pristatinėtų moteriai. Eiliškumas turėtų būti kitas, bet su karaliene nediskutuojama. Greitai vėl maloniausiai nusišypsuoja, kaip tik gebėjo tokioje situacijoje, ir žemai nusilenkė, ši kartą Amalijai.

– Jaučiuosi pagerbtas, – tarė, žiūrėdamas į ją aiškiai patenkintas. – Pasakojimai apie jūsų, ponia, grožį nė kiek nebuvo perdėti. Priešingai, tikrovė pasirodo dar gražesnė.

Mergina nuraudo, nors suvokė, kad tai tuščia formuluo-tė, skelbiama gerai išauklėto vyriškio. Nepaisant visko, tai buvo malonu. Ji tūptelėjo nė žodžio nesakydama, kartu šiek tiek kilstelėjusi suknelės kraštą.

Per pietus, kurie netrukus buvo surengti pagrindiniame Jadvygos valgomajame, Zbignevas vis kalbino šalia jo sėdinčią merginą. Atrodė, kad yra jos pakerėtas. O ji buvo įsitempusi ir užvaldyta prieštarinių jausmų. Riteris iš Rožnuvo buvo mandagus, malonios išvaizdos ir mielo balso, tačiau ir toliau jai visiškai svetimas vyras. Ji nepajėgė susitaikyti su mintimi, kad jau netrukus taps tarsi jo nuosavybe.

Iš arti pastebėjo, kad yra vyresnis, negu atrodė iš pirmo žvilgsnio. Tai išdavė smulkių raukšlelių aplink akis tinklelis ir ryškėjančios raukšlės abipus jo lūpų. Galėjo būti apie trisdešimties, gal mažiau, gal truputį daugiau metų. Anksčiau ar vėliau Amalija tai sužinos. Dabar svarbiausia tai, kad padarė jai palyginti teigiamą įspūdį. Apgailestavo, kad su ja nėra Mildos, kuri gerai pažino žmones ir beveik iš pirmo žvilgsnio gebėdavo įžiūrėti jų tikrąją esmę. Bet jos čia nebuvo. Taip pat nebuvo Šymeko... Prisiminus vaikina, jai suspaudė širdį.

Vienintelė paguoda buvo žinia, kad karalienės dėka jis turės galimybę iškilti.

Pasiruošimas sutuoktuvėms truko trumpai, karalienė reikalavo, kad jos įvyktų Vavelyje, o Zbignevas norėjo kuo greičiau paimti žmoną į savo pilį. Jis pernelyg ilgai su karaliaus kariuomene nebuvo namuose. Kaip atsakingas šeimininkas norėjo ten atsidurti, įsitikinti, ar jam nesant tarnai deramai viskuo rūpinosi. Beje, pilyje buvo reikalinga ne tik jo, bet ir moters ranka.

Pačios sutuoktuvės ir vestuvės merginai tapo garsių, varginančių įvykių virtine. Ne taip visa tai įsivaizdavo, nors Jadvyga pasistengė, kad būtų linksma ir prabangu. Po iškilmingos ceremonijos katedroje Zbignevas neskyrė Amalijai pernelyg daug dėmesio, o vestuvių puotoje buvo daugiau užsiėmęs pokalbiais su turtingais ponais ir pačia karaliene negu su savo žmona. Tik tai šokio metu ją truputį per stipriai suspaudė ir sušnibždėjo į ausį, kad jau negali sulaukti, kada pagaliau jiedu liks vieni kambaryje.

Vestuvių naktį jis buvo brutalus.

Ji visa tai įsivaizdavo kitaip. Pilies bibliotekos romanuose sutuoktiniai beveik mirdavo iš palaimos, o kitą rytą jausdavosi laimingi, lyg jiems būtų atsivėrę rojaus vartai. Ji nieko tokio nepatyrė. Anksčiau niekas neparuošė jos tam, kas turėjo įvykti, todėl buvo išsigandusi, susigėdusi ir juto skausmą. Bet priėjo prie išvados, kad tvirtas, kovoti įpratęs vyras nedeklamuos jai sonetų nei gros liutnia. Dovanojo jam už tą elgesį rytą, kai vos nubudęs šypsodamasis ją apkabino ir jausmingai pabučiavo į kaktą.

– Tu buvai nuostabi, saldžioji mano, – sušnibždėjo, švelniai nubraukdamas jos plaukus nuo veido. – Dėkoju tau, mano žmona.

Ji truputį baiminosi, kad jis panorės pakartoti naktinį veiksmą, bet jis greitai iššoko iš lovos ir ėmė patenkintas rąžytis.

– Tuoju ateis mergina, kuri padės tau apsirengti, o po pusryčių pajudame namo, – pareiškė.

– Juk pati galiu apsirengti...

– Mano brangioji žmona, – greitai pertraukė ją, – karalienė skyrė tau tarnaitę, juk negali kelti valdovei nemalonumų. Be to, dabar esi turtinga ponija. Juk nemanai, kad leisiu tau elgtis kaip paprastai dvariškei? Noriu tau tik to, kas geriausia. Atmink tai.

* * *

Jie įvažiavo į mišką.

Suvokė tai iš medžiaginių vežimo stogą braukiančių šakų šiurenimo, taip pat iš išorės kvapų, nes pro vežiko nugarą ir siūbuojančius arklių pasturgalius priekyje Amalija matė tik gabalėlį vieškelio. Kelias tapo dar prastesnis, nuo lietaus slidūs akmenys ir molis lėmė, kad teko vis stoti ir traukti vežimo ratus iš gilių, vandens pilnų provėžų.

Vienintelė būtybė, kuri atrodė patenkinta šia kelione, buvo Platonas, kadaise Šymeko jai padovanotas šuo. Nuo tada, kai berniukas rado mažą, išsigandusį šunytį, kuris gūžėsi nuo šalčio ir baimės Šventojo Florijono vartuose, prabėgo nemažai laiko. Iš mažo gaurų kamuolėlio užaugo nemažas, nors tikrų tikriausiai neveislinis šuo. Tai kliuvo Zbignevui, kuris puikavosi savo gražiais kurtais bei vižlais ir visai nesuprato, kam laikyti paprastą kiemsargį. Jis priešinosi ketinimui imti šunį, bet gyvūną ginti stojo pati karalienė. Ji įtikino riterį, kad tuo būdu jis įgis ištikimą bičiulį ir savo žmonos

gynėją, kai pats išvažiuos į karo žygius. Tokioje situacijoje jam liko tik paklusti.

Anot Šymeko, Platono giminėje buvo gal visų šunų veislių. Jis turėjo gražų aukso spalvos kailį, galingą galvą ir stirkšančias ausis, o jos darė jį panašų į šikšnosparnį. Kreivos, palyginti su liemeniu, pernelyg trumpos kojos mažino jo ūgį. Jeigu ne tai, būtų tikrai didžiulis. Atrodė grėsmingai, bet šypsojosi nuostabiausiai pasaulyje. Kai atidengdavo dantis, regis, jeigu ne ausys, toji šypsena apjuostų visą jo galvą.

Amalija irgi buvo ryžtinga. Platonas buvo jos bičiulis, ir neketino jo palikti. Tai, kad jis buvo Šymeko dovana, taigi jai turėjo didelę reikšmę, ji išmintingai nutylėjo. Sutuoktiniui nori nenori teko nusileisti.

Priešiškumas, kokį Zbignevas rodė gyvūnui, buvo nuoširdžiai abipusis. Paprastai džiuigus ir smagus Platonas, pamatęs naująjį poną, pasikeisdavo. Nulenkdavo galvą, šiaušdavo šerius ant sprando, o iš plačios krūtinės sklisdavo duslus urzgimas. Minkštos, nervingai virpančios lūpos atidengdavo baltas iltis.

Taip jis pasielgė ir dabar, kai riteris ant žirgo prijojo prie vežimo ir kiek praskleidė drobę, kad pasakytų Amalijai, jog jie jau beveik vietoje.

Šuns lojimas užgožė jo žodžius.

– Jis visada taip? – truputį suirzęs paklausė vyras.

– Negalima, Platonai, – raminančiu tonu Amalija pasakė šuniui.

– Platonas?

Ji nusišypsojo.

– Šitai pavadinau jį dėl pokšto.

– Supratau, kad tai kažkoks vengrų vardas, – atsakė jis su išmintinga mina.

– Ne visai.

Įpratusi būti išsilavinusių žmonių draugijoje ji pamiršo, kad jos vyras mokėsi visai kitų dalykų.

– Pavadinčiau jį kitaip.

– Jį sunervino ta sumaištis, – teisino šunį Amalija. Ji baiminosi, kad Platonas kada nors užpuls jos sutuoktinį, ir tas užmuš jį prisidengęs savigyna.

– Tiek to. Dar tik ši kalva, – parodė į vingiuotą, aukštyn kopiantį miško kelią, – ir pamatysi mano pilį. Mūsų pilį, – greitai pasitaisė.

Amalija su palengvėjimu atsiduso. Tiesa, ji sėdėjo ant storos gūnios, bet vis tiek jai viską skaudėjo. Negana, kad po vestuvių nakties jautėsi siaubingai, dar vežimas šokinėjo ant kiekvieno nelygumo, krito į kiekvieną duobę, tikriausiai daugindamas mėlynių ant jos švelnaus kūno. Svajojo apie karštą maudynę ir minkštą lovą.

Taip pat pajuto, kad tučtuojau turi eiti dėl gamtinio reikalo.

– Pone vyre, – paprašė tyliai, – aš turiu...

Zbignevas atsigręžė su arkliu į jos pusę, jo veide pasirodė susierzinimo išraiška. Bet ji dingo taip pat greitai, kaip atsirado.

– Ak, tos moterys! – nusijuokė. – Vis pamirštu, kad negalite tvarkytis kaip mes, vyrai. Tad gerai.

Jis davė ženklą vežikui, kad bus trumpas sustojimas, ir ištiesė Amalijai ranką. Padėjo jai nušukti nuo vežimo. Ji susiraukė iš skausmo.

– Kas atsitiko, mieliausioji žmona?

– Nieko tokio, tik man skauda kaulus nuo važiavimo. Tai praeis.

– Gal kelionę norėtum užbaigti raita?

Ji net nusipurtė pagalvojusi apie joimą tokioje situacijoje.

– Ne, ne. Nedarykite rūpesčių, pone vyre. Be to, juk netrukus atvažiuosime į pilį.

Ji įėjo į mišką, su malonumu kvėpdama drėgną, grybais, paparčiais ir šlapia miško paklote kvepiantį orą. Iš po jos kojų šmurkštelėjo išsigandęs driežas, aukštai medžių lajose jau sukinėjosi paukščiai. Netrukus pavasaris pratrūks visa jėga, nešdamas naują viltį. Ar jai irgi? Kaip atrodys jos naujasis gyvenimas?

Ieškodama nuošalios vietos tarp medžių galvojo, ar, jeigu būtų ištekJusi už Šymeko, irgi negalėtų kreiptis į jį vardu. Netikėtai sau prunkštelėjo. Turėjo viltį, kad Zbignevas neišgirdo. Tik to ir trūko, kad pripažintų ją pamišusia. Su nepaprasta rimtimi atliko savo reikalą ir nenoriai ruošėsi grįžti į jau nekenčiamu tapusį nepatogų vežimą. Jai dingtelėjo beprotiška mintis, kad dabar galėtų pabėgti. Nubėgti kažkur į miško gilumą, palikusi toli už savęs tą keistą žmogų, jo pilį, šunis ir sakalus. Platonas tikrai su džiaugsmu bėgtų su ja. Tai buvo vaikiška ir kvaila, bet gundė. Suprato, kad tai paskutinės jos buvusios laisvės akimirkos.

Ir jos jaunystės.

Pagaliau nusikratė tų minčių. Turėjo grįžti. Buvo jau pats laikas, nes pro medžių kamienus matė nervingai ant arklio besisukinėjantį vyrą.

Ji pasitaisė suknelę ir tyliai atsidususi pajudėjo į tą pusę.

* * *

Vežimui užvažiavus ant mišku apžėlusios aukštumos, prieš juos atsivėrė platus vaizdas į kyšulį, įsirėžusį į upės vingį, ir aukštai ant jo stovinčią pilį. Rūstus statinys su dideliu

stačiakampiu bokštu prie vartų sukėlė Amalijai niūrų ir slegiantį išpūdį. Tamsios langų ertmės jį tik stiprino. Gal buvo pernelyg pavargusi, o gal tai nulėmė lietingas oras ir apsiniaukęs dangus, tačiau patyrė išpūdį, kad jos vyro giminės sodyba dvelkia kažkokiu neišreiškiamu liūdesiu kaip vienuolynas, kuriame mirė jos motina. Net iki tol linksmi lakstęs Platonas sustojo šalia vežimo ir atsargiai uosdamas stengėsi pagauti naujus kvapus. Nedrąsiai pažvelgė į Amaliją, bet ši pasilenkė už vežimo krašto ir ramindama patapšnojo jo plačią kaktą. Jo ilgais šeriais apžėlusi uodega dabar atrodė kaip vėjyje plevėsuojanti vėliava. Vizgindamas ja šuo davė aiškų ženklą: „Atvažiuojame! Kol kas su taikiais ketinimais, bet būkite budrūs.“

Galiausiai, kiek nusiraminęs puolė prie artimiausių krūmų, pasirengęs pažinti naują aplinką.

– Štai mano karalystė, – Zbignevas prijojo prie Amalijos ir ranka nubrėžė platų ratą. – Dabar bus ir tavo, mano brangioji žmona. Sveika atvykusi į Rožnuvą!

ANTRAS SKYRIUS

KROKUVA, 1391 METŲ KOVAS

— *M*ilda, pasigailėk! Man nereikia tiek daiktų!

– Pasikliauk manimi. Tai ilga kelionė.

– Galima pamanyti, kad važiuoju pas totorių chaną.

– Pakuok tai. Turėsi pamainai.

– Ek...

– Nesiginčyk.

Milda įteikė Šymekui tvarkingai sulankstytą peleriną. Vaikinas tik susiraukė. Jeigu ko nors išmoko per pastaruosius keturis žiemos mėnesius, tai neabejotinai to, kad dėl kai kurių reikalų priešintis merginai yra maždaug tas pats, kas spardyti su arkliu. Kai tik ji apsigyveno Kazimiere, tai yra vos išvyko iš Vavelio, jis mėgino atlikti jos globėjo vaidmenį. Jiedu buvo vieno amžiaus – abu septyniolikos metų, – bet jis jautėsi mieste kaip žuvis vandenyje, be to, laikė save jau suaugusiu vyru, o ji – ką gi – atsidūrė tremtyje pasimetusi, apgaubta nešlovės ir visai neprisitaikiusi gyventi tokiaame pavojingame mieste.

Taigi pirmosiomis savaitėmis Šymekas buvo jos vadovas tame naujame gyvenime. Bet tai truko trumpiau, negu

tikėjosi. Milda pasirodė sumani ir tvirta, greitai apsiprato su naujomis sąlygomis ir pradėjo juo rūpintis lyg vyresnioji sesuo. Tai įvyko kažkaip natūraliai, ir Šymekas greitai sutiko su tokiu vaidmeniu. Milda kontroliavo jo aprangą, maitinimąsi, neleido per ilgai tūnoti prie knygų.

Dabar ji irgi perėmė vadovavimą.

– Anksčiau niekada niekur nevažiavai, – pasakė ji.

– Buvau Veličkoje, – užprotestavo vaikinai, grūsdamas peleriną į kelioninę skrynį.

– Tai tikrai tolima kelionė. Nelamdyk jos taip!

– Netelpa.

– Leisk, įdėsiu, – ji atsiklaupė šalia skrynios ir nusibraukė nuo kaktos iš po kyko išslydusią plaukų sruogą.

Buvo šaltas kovo rytas. Priešais mūrnamį, kuriame buvo Krokuvos studentų bursa, jau stovėjo kelionėn paruošti vežimai, kiekvienas pakinkytas šyvių pora. Vežikai sukinėjosi prie šulinio, trindami sugrubusias rankas, arkliai prunkščiojo. Prie pat vartų laukė Šymeko draugai, norintys palydėti jį net už miesto vartų. Milda girdėjo jų nervingą juoką.

Visi buvo įsiaudrinę.

Labai mažai studentų gaudavo galimybę išvažiuoti į saulėtąją Italiją. Iš tikrųjų niekam iš jų rato tai niekada neatsitiko. Tam reikėjo didelių pinigų ir pažinčių. O moksleiviai iš Kazimiero, ką daug kalbėti, dažniausiai buvo kilę iš skurdžių šeimų, daug jų, kad išgyventų mieste, turėjo elgetauti. Todėl šis išvykimas studijuoti į Boloniją buvo įvykis, kuriuo kelias savaites gyveno visas vietinis jaunimas. Paprastas vaikinai iš Lobzuvo, vežiko sūnus, įgyvendina kiekvieno studento svajonę – keliauja į tolimą pasaulį, prie žinių šaltinio. Tai buvo juo labiau nekasdieniška, kad Šymeko studijas apmokėjo pati

karalienė. Aišku, Milda žinojo, kad valdovė nori tuo būdu atsidėkoti vaikinui už ankstesnę jo pagalbą ir kompensuoti išsiskyrimą su Amalija, taip pat atsilyginti bičiulei už tai, kad Jadvygai teko kuo greičiau iškraustyti ją iš savo dvaro. Nežinantieji tų paslapčių vis spėliojo. Šymekas jų akyse staiga tapo išskirtinis. Pačios karalienės proteguojamas – tai buvo kažkas ypatinga.

Į kambarį įėjo Darata, skalbėja, pas kurią apsigyveno Milda.

– Betgi čia pridūminta, – sumurmėjo ji. – Tiek kartų sačiau nedėti į ugnį žalių šakų. Dūmtraukis blogai traukia.

Vyresnė, gal jau keturiasdešimties metų moteris buvo lieša, tamsios odos ir gyslota, lyg išdrožta iš medienos gabalo. Ji visada atrodė nepatenkinta, bet Milda vylėsi, kad po jos išorinio šiurkštumo regimybe slypi gera širdis. Sunkiomis sąlygomis gyvenantys žmonės retai kada leisdavo sau rodyti jausmus, ypač šiltus.

– Imk, čia kelionei, – Darata įteikė Šymekui ryšulėlį maisto.

– Milda mane jau aprūpino, – atsakė vaikiną, vėl ieškodamas vietos dar vienam ryšulėliui.

– Privalai daugiau valgyti, sudžiūvėli. Nes jokia italė į tavę nežiūrės.

– Dėkoju, Darata. Tik aš ten važiuoju ne dėl romanų...

– Žinoma. Argi aš jūsų, vaikinų, nepažįstu. Tik saugokis nuodytojų, jų pilna svetimuose kraštuose.

– Pažadu.

* * *

Supakavus paskutinę skrynią, įėjo studentai padėti nunešti bagažo į vežimus. Kartu su Šymeku kelionėn ruošėsi

profesorius Voicechas iš Kurozvenkų, karalienės paskirtas jaunojo studento globėju. Jis pats kadaise, prieš daugelį metų, studijavo Bolonijoje, todėl puikiai tiko šiam vaidmeniui. Apsirengęs juodu apsiaustu su šunenos apykakle, jis nešė į vežimą savo astronomijos prietaisus, niūniuodamas po nosimi *Ave maris Stella*.

– Kam jam tai? – susiraukė Darata, visiems išėjus į kiemą. – Pakeliui skaičiuos žvaigždes?

– Tai mokslininkas, – atsakė Milda su lengva šypsena.

– Jeigu būtų mokslininkas, žinotų, kad tokių batų kelionėn nesiaunama, – rūgščiai pakomentavo moteris.

– Tyliau, išgirs mus...

– Jis nė nežino, kas aplink jį vyksta.

Studentai sukrovė Šymeko daiktus ir pradėjo vaikiškai kumščiuotis. Tiktai jis liko rimtas ir įsitempęs, lyg po akimirkos turėtų būti karūnuotas Lenkijos karaliumi.

Milda priėjo ir uždėjo ranką jam ant peties.

– Nepamiršk, kad privalai pas mus sugrįžti, – pasakė.

– Tikrai sugrįšiu.

– Ir tapsi profesoriumi. Dideliu teisininku.

Jis liūdnai nusišypsojo. Ji žinojo, ką jis dabar galvoja. Net jeigu taptų garsiausiu Europoje mokslininku, neatgaus mylimosios. Amalija tapo kažkokio prasčioko iš Rožnuvo grobiu ir jau priklausė kitam pasauliui, Šymekui tolimesniam negu Italija.

– Išsigiedryk. Juk nevažiuoji į karą, – pasakė Milda, nors pati buvo liūdna.

– Bet taip jaučiuosi.

– Viskas bus gerai. Tikriausiai važiuosi per Vieną?

– Tikriausiai taip.

– Na, tai nepamiršk pasveikinti ten savo bičiulio Vilhelmo Habsburgo.

Pagaliau jis plačiau šyptelėjo.

– Man būtų gėda turėti reikalų su tokiu gvėra.

– Ir teisingai. Šymekai, nelydėsiu tavęs už vartų. Atleisk. Turime atsisveikinti jau šičia.

– Taip. Iki pasimatymo, Milda. Būk sveika.

– Tu irgi.

Šymekas pajudėjo prie savo vežimo. Dabar, vilkėdamas striuka palaidinuke, jis atrodė nepaprastai smulkus. Gatvėje jau buvo daug žmonių: jie ruošėsi į Kazimiero turgų, susidomėję stebėjo studentus. Dangus buvo debesuotas ir pranašavo liūtų. Milda, apsigaubusi storu šaliu, stovėjo prie vartų, žiūrėdama į paskutinius pasiruošimus kelionei. Kai pagaliau vežimai, girkždėdami ratais, sunkiai pajudėjo, apsupti uždainavusių studentų ir lojančių šunų, dar pamojavo Šymekui ir grįžo į vidų.

Pasijuto visiškai vieniša.

Ją palieka paskutinis Krokuvoje artimas žmogus. Varnas Lietuvoje, Amalija tikriausiai jau Rožnuve, o Šymekas kaip tik išvyksta į pasaulio galą.

Ją paliko visi, ką ji mylėjo.

* * *

Priešpiečio valandas Milda paprastai praleisdavo virtuvėje, kur kartu su Darata skalbė studentų drabužius ir patalynę. Tarp dūmų ir garų virė vandenį dideliame katile, apiberdavo nešvarias paklodes pelenais, kurie susijungę su verdančiu vandeniu išbalindavo jas, paskui skalavo skalbinius puskubiliuose, išgręždavo ir kabindavo ant virvių. Tai

buvo sunkus, monotoniškas darbas, žalojantis plaštakas, jos greitai tapdavo šiurkščios ir raudonos, bet Milda jau spėjo priprasti. Paprastai baigdavo darbą apie pietus. Tada eidavo į savo kambarį, kur dažniausiai taisydavo skalbinius arba siuvinėdavo raštus parduoti, o Darata priiminėdavo svečius.

Tačiau tai buvo nepaprasti svečiai.

Jau antrą dieną po atvykimo į Kazimierą Milda suvokė, kad jos šeiminkė neužsiima vien skalbimu ir maisto gaminimu studentams ir garbingiems profesoriams.

Lietuvė nustebo, paaiškėjus, kad toji pirmiausia verčiasi vogtų daiktų supirkinėjimu. Į mokyklinį mūrną nuo pat vidurdienio ėjo įvairiausi tipai iš tamsiosios žvaigždės nušviesto pasaulio, nešė Daratai vogtas prekes. Per kelis tremties mėnesius Milda spėjo pažinti kone visą Krokuvos nusi Kaltėlių pasaulį. Tuos įžymiausius vagių amato atstovus, kaip kad garsųjį Svinką ar ne mažiau garsų Lišką, bei nevykėlius, kurie duodavosi pagaunami „šunų“ – taip vadindavo tvarkos sargybinius – jau vagystės dieną. Senius, apsimetančius elgetomis ir apvagiančius savo naujuosius geradarius, taip pat vaikus, kurie sugebėdavo pintomis kopėtelėmis užkopti iki aukščiausių mūrinių namų langų ir specialiais kabliais ant lazdu ištraukti iš butų brangius daiktus arba gatvėse, turguose ir net bažnyčiose nupjauti miestelėnams prie diržų kabančius kapšus su pinigais. Mergina žinojo visų gaujų, kurias dažniausiai sudarė penki ar šeši žmonės, pavadinimus, taip pat smukles, kuriose vagys susitikdavo. Žinojo, kokius šventuosius jie laikė savo globėjais. Taigi turėjo žinių, išsamesnių, negu buvo sukaupę miesto tvarkos sargybiniai.

Piktadariai dažniausiai veikdavo naktimis, o rytais miegodavo. Todėl pas Daratą ateidavo tik nuo pietų.

Ta liūdna diena buvo ne išimtis. Vos Milda baigė darbą prie puskubilio ir atsisėdo savo tamsokame kambarėlyje prie mažo langelio siuvinėti, kai ant laiptų pasigirdo triukšmas. Pagal greitus, energingus žingsnius ji pažino Lišką, tikrą Krokuvos pagrindžio kunigaikštį. Tai buvo jaunas, net dailus ir gražus vyriškis, apsirengęs su rinktine gatvine elegancija. Skirtingai negu daugumai jo kolegų, jam nebuvo nupjauta ausis, jis neturėjo ant kūno kitokios vagies žymės dėl paprasčiausios priežasties – dar niekada nesidavė pagaunamas.

Apie jo miklumą ir vikrumą Kazimiere sklido legendos. Buvo sakoma, kad jam pavyko apvogti visas Krokuvos bažnyčias. Nepaisant to, jis laikė save nepaprastai religingu, slaptavietėje gal laikė iš kažkokios koplyčios pavogtą šventojo Dyzmos, vagių globėjo, figūrą, o iš kiekvieno grobio skirdavo dalį pagalbai vargšams. Pirmą kartą pamatęs Mildą, išsyk ja susidomėjo – toje apylinkėje nedaug gyveno tokių gražių ir tvarkingų merginų. Vis dėlto kažkoks ypatingas garbės pojūtis neleido jam šiurkščiai prie jos kibti.

Žodžiu, buvo tikras kunigaikštis.

Dabar, pakeliui į virtuvę, kurioje rezidavo Darata, Liška užsuko į lietuvių kambarį.

– Kodėl tokia niūri? – šelmiškai šyptelėjo. Iš po jo juodos skrybėlės, kuri anksčiau, be abejo, dengė kitą, labiau garbingą galvą, išsmuko šviesių plaukų sruoga. Vilkėjo per didelį, bet gero audinio apsiaustą, avėjo geltonus, visai nesunešiotus trumpaaulius batus.

– Šymekas išvažiavo į Italiją, – atsakė Milda, neatitraukdama žvilgsnio nuo adatos.

Ji jau išmoko kalbėtis su nusikaltėliais kaip su gerais pažįstamais. Neturėjo kitos išeities, jeigu norėjo čia išgyventi.

- Jis laimingas, – konstatavo Liška.
- Taigi.
- Turi makaulę mokslams, tai gal gerai, kad išvažiavo.
- Bet man liūdna.
- Na, taip, tu čia irgi netinki. – Liška nugara atsirėmė į kalkėmis balintą sieną. Jis kramtė kažkokį šiaudelį. – Bet turiu žinią, kuri tave gal nudžiugins.
- Ji pakėlė akis.
- Taip?
- Šiandien pas dvasiokus turi apsilankyti tavo mylima rūmų dama.
- Kristina?
- Aha.
- Iš kur žinai?
- Šiandien ten susiuvo mano kompanjoną, kurį perrėžė kažkoks skerdikų vaikinąs. Gerbiamoji ponja guvernanti ten jau buvo, taip pat žadėjo ateiti po pietų.
- Milda pakilo nuo suolo.
- Esi tikras?
- Pasakos tau nepasakočiau, – apsimetė įsižeidęs.
- Turiu ten eiti.
- Ko tu prieš ją tiek įniršusi? – paklausė Liška, pamerkdamas akį. – Jeigu nori, kad jai tvotų į galvą, žinai, į ką kreiptis.
- Žinojo, kad jis ir jo draugai galėtų tai atlikti. Jie jau žudė žmones. Paprastai po tokio nužudymo Liška kuriam laikui dingdavo iš Krokuvos. Išsmukti sugebėdavo nepastebėtas, pasinaudodamas vamzdynais, iš miesto vedančiais į griovį už miesto mūrų.
- Ne. Nenoriu, – atsakė šaltai. – Privalau sutvarkyti tai pati.
- „Mano kerštas, aš atmokėsiu, sako Viešpats“, – Liška netikėtai pacitavo Šventojo Rašto žodžius.

– Mano gimtuosiuose kraštuose elgiamės kitaip.
– Maniau, jau esi krikščionė.
– Manęs čia akivaizdžiai niekas tokia nelaiko. Apie mane sako: „ragana“. Ne vaidink, kad nežinai.

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Man tu veikiau esi laukinė katė. Bet ką gi, tavo reikallas. – Jis atsispyrė nuo sienos. – Senė pas save?

– Kaip visada.

* * *

Iki popiečio, iš teisybės, dar buvo šiek tiek laiko, bet Milda norėjo būti vietoje anksčiau. Ji negalėjo pražiopsoti Kristinos vizito.

Galima būtų pamanyti, kad nuo ištrėmimo momento ji juto tiktai tuštumą ir nuoskaudą, bet tai visiškai prieštarautų tikrovei.

Jos sielos gilumoje liepsnojo ugnis.

Ji neketino pasiduoti nei dovanoti Kristinai už jos veiksmus. Tik mintys apie teisingą kerštą leido Mildai šitaip paniekindai gyventi ir nepulti į neviltį. Kerštas suteikdavo jai jėgų. Mergina tikėjo, kad anksčiau ar vėliau užklups tą pabaisą ir sunaikins ją, net jeigu už tai tektų sumokėti savo gyvybę.

Pyktis įsiliepsnojo dar labiau, po kelių tremties savaitių atsitiktinai paaiškėjus, kad dvaro dama vėl pradėjo lankyti ligonius. Lyg nieko nebūtų įvykę. Tarsi visi jai mesti įtarimai, atsiradę Vavelio proceso metu, netrukus išsisklaidė ore, – atrodė, kad žudikė vėl pasijuto stipri ir nebaudžiama. Tiesa, ji jau nevaikščiojo į Stradomo špitolę – jos vadovas nenorėjo jos ten matyti, – bet Krokuvoje nestigo vietų, kur buvo ligonių. Didžiausia špitolė buvo įsteigta Šventojo Kryžiaus parapijos

teritorijoje. Regis, ji buvo net didesnė negu Stradomo, tarsi atskira gyvenvietė, atitverta nuo likusio miesto aukšta tvora. Būtent ten Kristina pradėjo teikti savo „paslaugas“.

Kad nukeliautų iki dvasiokų, kaip buvo vadinama ši špitolė, Mildai teko įveikti geroką kelio gabalą. Išėjus už Kazimiero mūrų, kaip tyčia pradėjo dulkti lietus, o tai kartu su gana stipriu vėju privertė ją užsimaukšlinti ant galvos gobtuvą ir paspartinti žingsnį. Per Pilies vartus ji įžengė į miestą, daug pilnesnį žmonių ir triukšmingesnį negu apylinkė, kurioje ji gyveno. Nulenkusi galvą aplenkdamo vežimus, rankinius vežimėlius ir prie mūrnamių sienų vaikštinėjančias kiaules, stengdamasi įsimaišyti į minią ir netraukti į save dėmesio. Jos pilkas apsiaustas nepasižymėjo nei elegancija, nei pernelyg skurdžia išvaizda. Milda jau suvokė, kad praeivių drabužių spalva leidžia bematant priskirti juos prie kokios nors grupės. Žydai dažniausiai rengėsi geltonais drabužiais, prostitutės privalėjo dėvėti ką nors raudona, nors kaspiną, fokusininkai ir muzikantai rengėsi žaliai, o mokiniai ir – aišku – klierikai vilkėjo juodai.

Mildos pilkas apsiaustas laikė ją sferoje, rezervuotoje tarnams. Ir gerai. Jie apskritai netraukė dėmesio, išskyrus įkaušusius studentus, bet jie tuo metu buvo paskaitose.

Atkeliavusi prie vartelių, vedančių į špitolę, Milda atstojo prie mūrnamio vartų. Kantriai laukė. Kad nepamirštų savo keršto, turėjo kartkartėmis savo akimis pamatyti moterį, kuri sunaikino jos ir Amalijos gyvenimus.